

Toespraak opening dubbelexpositie Nijkerk en de Zuiderzee

Museum Nijkerk en Stoomgemaal Arkemheen, 14 juni 2018

'Eens ging de zee hier tekeer, maar die tijd komt niet weer. Zuiderzee heet nou IJsselmeer.'

Bekende regels uit de Zuiderzeeballade. Die werd geschreven in 1959, voor een VARA-radioprogramma.

Ik zeg weleens dat Gelderland objectief de mooiste provincie van Nederland is, omdat van de twintig Nationale Landschappen er maar liefst zeven in Gelderland liggen. Het gebied Arkemheen-Eemland is daar één van.

Bij Gelderland denk je nu vooral aan bossen en rivieren, maar vandaag ervaren we weer even dat Gelderland ooit ook aan zee lag - tot in 1932 het laatste gat in de Afsluitdijk werd gesloten.

En als we straks bij het stoomgemaal staan, is het moeilijk je voor te stellen dat de dijk waar we dan op uitkijken tot 1932 een echte zeedijk was.

Vandaag - 14 juni - is het precies honderd jaar geleden dat de *Wet tot afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee* werd gepubliceerd in het Staatsblad.

Daarna kon ingenieur Cornelis Lely beginnen aan één van de grootste waterbouwkundige werken ter wereld.

In 1927 werd begonnen met de aanleg van de Afsluitdijk.

En vijf jaar later, in 1932, was de ruim dertig kilometer lange dijk gereed.

Vanmorgen stond in dagblad *De Gelderlander* dat ook vandaag, precies honderd jaar na de Zuiderzeewet, een eind komt aan het vaste waterpeil in het IJsselmeergebied.

Dat is nodig om in de toekomst - vooral in de zomer - voldoende zoet water tot onze beschikking te hebben.

De dubbelexpositie Nijkerk en de Zuiderzee is één van de vele activiteiten waarmee honderd jaar Zuiderzeewet wordt gevierd.

Als laaggelegen plaats dichtbij de Zuiderzee, werd Nijkerk een aantal keren getroffen door overstromingen. De laatste keer was in 1916.

Daarbij liet één inwoner het leven, niet door verdrinking, maar bij een brand. Die ontstond toen het water de kelder van de apotheek instroomde, en een chemische reactie met de daar opgeslagen stoffen veroorzaakte. Wel verdronk er veel vee.

In de expositie in Museum Nijkerk is van alles te zien dat met deze laatste watersnood van 1916 te maken heeft.

Verder krijgen we aan de hand van het schippersechtpaar Freek en Betty van IJken een beeld van de beurtvaart.

Omdat passagiers, vracht en vee volgens een dienstregeling langs een vast traject werden vervoerd, was het eigenlijk de eerste vorm van openbaar vervoer in Nederland.

De klipperaak Disponibel is al sinds 1915 in de familie Van IJken. In de winter van 1929 raakte het zelfs ingevroren in Lobith, waar ik geboren ben.

Het schip ligt nu in de haven van Nijkerk, en is de komende twee weekenden ook te bezoeken.

Een belangrijke pijler onder de expositie is het boek *Het hoofd boven water* van Wim Hagoort, dat drie weken geleden werd gepresenteerd.

Ik ga nu niet dieper op de inhoud in, want dat doet de film die speciaal voor deze expositie is gemaakt.

Ik heb alleen wel begrepen, meneer Hagoort, dat u met een nieuwe theorie komt over de betekenis van de naam Nijkerk.

Ik zei het al, straks verplaatsen we ons naar Stoomgemaal Arkemheen.

De exposities daar, en hier in Museum Nijkerk, vullen elkaar heel mooi aan.

In het stoomgemaal gaat de expositie over wat dat nou betekent, leven onder zeeniveau.

We zien de rijke flora en fauna van het onderwaterleven, maar ook archeologische vondsten van het verzonken, 15de eeuwse slot Hulkestein.

Kees van Baak, voorzitter van het bestuur van het stoomgemaal én vice-voorzitter van Provinciale Staten, zal u ter plekke meer vertellen over het stoomgemaal en de unieke plek waar het staat.

De inpoldering van de Zuiderzee heeft grote invloed gehad op het economische en sociale leven in Nijkerk en omgeving.

Deze dubbelexpositie laat ons de geschiedenis van dit deel van Gelderland, en de relatie met de Zuiderzee, op een eigentijdse manier zien en ervaren.

Daarom heeft de provincie hier graag een financiële bijdrage aangeleverd.

Ik hoop dat veel mensen naar de dubbelexpositie zullen komen.

Dat kan tot en met 29 december, dus zegt het voort!